

การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขา
ในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นางสาวจิระวรรณ ตันกรานันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2542
ISBN 974 – 334 – 526 - 4
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PARTICIPATION AND ROLE OF HILL TRIBE OPINION LEADERS
IN MAE HONG SON PROVINCE 'S COMMUNITY RADIO MANAGEMENT

Miss Jirawan Tankuranun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974 – 334 – 526 - 4

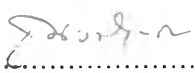
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุ
ชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดย   นางสาวจิระวรรณ ดันกูรานันท์
ภาควิชา   การประชาสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาโท

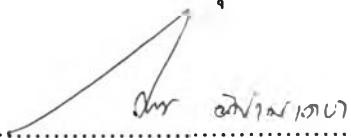
.....คณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณิการ์ อัครดรเดชา)

จรรยาบรรณ ดันกูรานันท์ : การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน (PARTICIPATION AND ROLE OF HILL TRIBE OPINION LEADERS IN MAE HONG SON PROVINCE ' S COMMUNITY RADIO MANAGEMENT)
อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 150 หน้า ISBN 974 – 334 – 526 – 4

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วม บทบาท รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการวิทยุชุมชน จ.แม่ฮ่องสอนของผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขา 4 เผ่า คือ กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ แม้ว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จ.แม่ฮ่องสอน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ 26 คน และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มสมาชิกชุมชนชาวไทยภูเขา รวม 4 เผ่า คือ กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ และแม้ว

ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขามีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชน แม้ว่าจะยังไม่มีความเข้าใจในรายละเอียดของการดำเนินการที่ชัดเจน โดยมีแนวคิดที่จะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การส่งข่าวประชาสัมพันธ์ในรายการ การเป็นผู้ดำเนินรายการ การร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร การร่วมเป็นคณะกรรมการผลิตรายการ จนถึงการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของชุมชนเอง

จากการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชน จ.แม่ฮ่องสอน พบว่า ผู้นำชุมชนทุกคนมีบทบาทอย่างมาก ทั้งในด้านการให้ความรู้ และการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกชุมชน รวมทั้งการวางแผนจัดการวิทยุชุมชน

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาแสดงความเห็นตรงกันว่า ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ตามด้วยปัญหากฎหมาย ปัญหาความมั่นคงปลอดภัย และปัญหาความรู้ความชำนาญ ซึ่งได้เสนอแนวทางแก้ไขว่า ในเรื่องค่าใช้จ่ายนั้น อาจต้องให้ส่วนราชการให้การสนับสนุน ส่วนปัญหากฎหมายนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมได้ เช่นเดียวกับปัญหาความรู้ความชำนาญ ส่วนปัญหาความมั่นคงปลอดภัยนั้น เป็นปัญหาด้านชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ดังนั้นในการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนต้องพิจารณาพื้นที่ที่ไม่ห่างไกลมากเกินไป

สำหรับการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนจากการสนทนากลุ่ม พบว่า สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยรู้เรื่องการจัดการวิทยุชุมชนมาก่อน แต่ถ้าให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชน ก็สนใจที่จะเป็นผู้ดำเนินรายการ โดยเห็นว่าควรจะมีค่าตอบแทนให้ด้วย

ภาควิชา...การประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา...นิเทศศาสตร์พัฒนาการ... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2542..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

418 52222 28 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION
KEY WORD : PARTICIPATION / ROLE / HILL TRIBE OPINION LEADERS /
COMMUNITY RADIO MANAGEMENT

JIRAWAN TANKURANUN : PARTICIPATION AND ROLE OF HILL TRIBE OPINION
LEADERS IN MAE HONG SON PROVINCE'S COMMUNITY RADIO MANAGEMENT.
THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. YUBOL BANJARONKIJ, Ph.D. 150 PP. ISBN
974 – 334 – 526 – 4

The objectives of this research are to study the participation, role of Mae Hong Son hill tribe opinion leaders in community radio management and problem – solving. The research was conducted using documentary analysis and indepth interview of opinion leaders from focus hill tribes, provincials officers and NGOs leaders. Also focus group discission of the 4 hill tribesmen namely Karen, Mussuh, Lisaw and Meo.

Results of the study showed that although the details of coordination was not clearly understood, the hill tribe opinion leaders were interested in participation in every parts of community radio management such as conducting programme, joining the administrative committees, joining the programme production committees and setting community radio stations. Every hill tribe opinion leader played a significant role in providing knowledge, community members hearings and community radio management planning.

All hill tribe opinion leaders agreed that management cost was the first major problem, followed by legal problems, security problem and technical problems. Solutions were proposed that management cost should be supported by the government, some training was needed to solve legal and technical problems. Security problem regarding with minority groups around the border should force community radio stations not to be located in the distant area.

From focus group discussion of the tribesmen results showed that tribesmen were not awared of community radio management. However, if they had a chance to participate in community radio management, they are interested in presenting programme on condition of being paid for their effort.

ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา...นิเทศศาสตร์พัฒนาการ..

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา...2542.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายแต่เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการศึกษาระดับปริญญาโทในความคิดของผู้วิจัย ตลอดเวลาแห่งการทุ่มเทเพื่อความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีบุคคลมากมายที่อยู่เบื้องหลัง คอยช่วยเหลือ ห่วงใย และเป็นกำลังใจ

ขอขอบคุณอย่างสูง สำหรับ รศ.ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาดูแลแนะนำทุกตัวอักษร

ขอขอบคุณ รศ.จุมพล รอดคำดี บุคคลซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็น "ปรมาจารย์แห่งวิทยุชุมชน" ที่กรุณาให้คำแนะนำเป็นพิเศษสำหรับหัวข้อนี้

ขอขอบคุณ ผศ.กรรณิการ์ อัครวตรเดชา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ

ขอขอบคุณ พี่บุญเลิศ อัครวดีกุล เจ้าหน้าที่สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ประสานงานในพื้นที่ รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลทุกๆท่าน โดยเฉพาะบรรดาผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สร้างความประทับใจให้ผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ พี่อุษณา สุภินานนท์ หัวหน้าผู้มีน้ำใจ รวมทั้งเพื่อนร่วมงานทุกคนใน ส่วนกระจายเสียงในประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ และขอขอบคุณ น้องมนตรี กรียินดี ที่เอื้อเฟื้อเป็นเพื่อนร่วมทางจากแม่ฮ่องสอนกลับกรุงเทพฯ

ขอขอบคุณ อากนภพร ตีรเลิศพานิช ที่เป็นกำลังใจและเอื้อเฟื้อกำลังเงินส่วนหนึ่ง

สุดท้าย ขอขอบคุณ แม่และน้องสาว รวมทั้งทุกคนในครอบครัว ผู้เป็นทั้งกำลังใจ และสละกำลังกาย นับแต่วันเริ่มต้นจนถึงวันแห่งความสำเร็จ

จิระวรรณ ตันกรานันท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ปัญหาคำถามวิจัย.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	10
ข้อจำกัดการวิจัย.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิด เรื่อง "ชุมชน".....	13
แนวคิด เรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชน".....	18
ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม.....	29
แนวคิด เรื่อง "วิถุชุมชน".....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	38
วิธีการศึกษา.....	38
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	47
ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยจากการศึกษาเอกสาร.....	50
ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เจาะลึก.....	61
ส่วนที่ 3 ผลการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม.....	95
5 สรุปและอภิปรายผล.....	98
สรุปผลการวิจัย.....	99
อภิปรายผล.....	105
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	111
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	113
รายการอ้างอิง.....	114
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินการโครงการ วิทยุชุมชน และ คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานโครงการ วิทยุชุมชน.....	122
ภาคผนวก ข ข้อมูลจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ ชนกลุ่มน้อยในไทย.....	125
ภาคผนวก ค วิทยุกระจายเสียงชุมชนในประเทศไทย และ วิทยุกระจายเสียงชุมชนในต่างประเทศ.....	143
ประวัติผู้วิจัย.....	150

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	8
2 จำแนกหมู่บ้านชาวเขาแยกเป็นเผ่าตามอำเภอต่างๆ.....	8

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	24

1 การอบการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของอัฟฮอฟ.....24